

tryck, en hymnologisk skildring, som vi sakna varje motsvarighet till.

En svensk anmälare av dessa kyrkomusikaliska, klassiska urkunder måste slutligen lyckönska Danmark icke blott till att äga dessa utsökta skatter från sin reformationstid, utan också till att ha fått dem utgivna på ett så förnämt och mönstergillt sätt i faksimileupplagor, vilka giva full rätt åt de ståtliga originalen. De äro förträffliga bevis för de gynnsamma villkor under vilka den danska hymnologiska och historiska forskningen arbetar. Det danska Sprog- og Litteraturselskabet har utgivit psalmboken; Dansk Organist- og Kantor Samfund Gradualet. Man skulle önska att de blygsamma motsvarigheter vi äga snart bleve tillgängliga på enahanda sätt.

Arthur Adell.

Kyrkosångens Vänners årsredogörelse.

Centralkommitténs verksamhet.

Angående centralkommitténs verksamhet hänvisas till februarihäftet 1936 av denna tidskrift.

Centralkommitténs räkenskaper för år 1935 upptaga i sammandrag följande poster:

Behållning från år 1934	296:11	Sekreterarens arvode	50:—
Av Längmanska fonden	225:—	Reseräkningar	58:—
Bankränta	1:45	Div. utgifter	42:52
Årsavgifter	350:—	Behållning till år 1936	722:04
	<u>Summa 872:56</u>		<u>Summa 872:56</u>

Ovanstående räkenskaper granskade utan anmärkning. Vi föreslå full och tacksam ansvarsfrihet.

Linköping den 31 dec. 1935.

T. Borggård.

Hj. Nordin.

1. Strängnäs-kretsen utser 2 revisorer jämte 1 suppleant att granska centralkommitténs räkenskaper för 1936, med anledning härav fattas beslut samt meddelas härom till kyrkoherde F. M. Allard, Ringås före 1 dec. 1936.
2. Protokollsutdrag, utvisande kretsarnas beslut angående ärenden från centr. kommitténs senaste årssammanträde, skola före 1 dec. 1936 tillställas undertecknad.
3. Motioner till 1937 års årssammanträde i januari insändas till undertecknad före 1 dec. 1936.
4. Årsavgift — 50 kr. — insändas till

kyrkoherde F. M. Allard, Ringås,
senast 1 dec. 1936.

5. Redogörelse för kretsarnas verksamhet 1936 insändas till under-tecknad före 15 febr. 1937.

Detta P. M. torde kretsarnas sekr.

och kassörer godhetsfullt lägga
på minnet.

Stockholm, Prästgatan 18 d. 14/3 1936.

Gabriel Grefberg.

Sekr. i Centralkommittén.

Redogörelser från Centralrådets sektioner.

Koralsektionens redogörelse för år 1935.

Om man med koralsång menar endast den lutherska koralsången, är icke så mycket att säga om densamma. Ty dels har arbetet på koralsångens revision varit vilande, dels finnas få uppgifter ang. koralsång eller församlingssång att hämta ur kyrkosångstidningarna. Men om man till koralsång räknar även den gregorianska sången eller den liturgiska sången, så finnes ganska mycket att säga. — När Biskop Eklund inför kyrkomötet förra året framlade sitt förslag till ny psalmbok, blev detta icke antaget. Hur långt den nya kommittén kommit i sitt arbete är för undertecknad obekant. Huruvida Nya Psalmer med sina omtvistade sånger skola komma med i den nya psalmboken är också okänt. Detta tycktes dock vara kyrkomötets önskan liksom också ecklesiastikministerns. Utgivandet av de alternativa korallerna är ett bevis därpå. Detta arbete var ju mycket gott, men det var dock att föregripa ärendet.

I Kyrkosångsförbundet har under året förts en diskussion angående dessa alternativa koraler. I allmänhet ha de fått mycket gott betyg. Men prövade i församlingarna ha de ännu icke blivit. Säkerligen finnas flera församlingar som ännu icke fått tillfälle att sjunga en enda av dem. Ty N. Psalmer äro till största delen icke gudstjänstpsalmer. — En god hjälp till inövandet av N. Ps. ha vi fått genom det melodihäfte, som utgivits av

Nord. Musikförlaget. Dessa häften ha inköpts och använts av många koralkörer. — En annan god hjälp för val av psalmer vid gudstjänsten ha vi i den av kyrkoherde Peters utgivna Psalmvalslistan. Den utgavs redan år 1933 men har icke blivit riktigt känd förrän under det sista året. I Skara stift vet jag att många präster använda den, och i flera församlingar har den inköpts även åt organisterna. En organist på Falbygden har detta år börjat med att i en tidning för varje vecka införa förslag till psalmer, hymn och postludium för den följande söndagen. — Kyrkokalendern i Tidskriften förra året var mycket värdefull, och man saknar den riktigt detta år.

Hur det arbetats i andra stift för koralsångens höjande vet jag ej, men i Skara stift har K. S. V. under år 1935 haft som sin huvuduppgift att anordna koralaftnar och sjunga koralsång. K. S. V. har varit uppdelad i två kretsar, som arbetat på var sitt håll på olika ställen i stiftet. Dessutom ha utsetts enskilda personer, en präst och en organist, att tillsammans i sitt kontrakt arbeta för anordnande av koralaftnar. Den bästa formen för en sådan koralafton har jag funnit vara: 1. en avdeln. orgelkoraler, 2. en avd. unisont sjungna koraler av mera svårsjungna art, 3. övning med församlingen på några få koraler, varvid noga framhålls hur en koral skall sjungas men ändå vikten lägges vid det rent uppbyggliga i psalmen, 4.

avslutning med altartjänst (frygiska litanian, skolandakt 5 ell. completorium). Valet av koraler bör ske med tanke på dagens ställning i kyrkoåret. — Dessa av K. S. V. anordnade koralaftnar ha givit impuls till att präster och organister på flera ställen anordnat egna koralaftnar. På några ställen ha bildats koralkörer och barnkörer för ledande av sången i kyrkan. — K. S. V. har samarbetat med Organistföreningen och Körförbundet genom att anordna kyrkosångsdagar. Vid dessa har koralsången haft stor plats på programmet.

Impulserna till detta arbete ute i bygderna ha kommit från de koral-dagar och dirigentkurser, som nu varje år anordnas på olika ställen av vårt land. Dessa dagar och kurser äro av mycket stor betydelse och böra därför livligt uppmuntras och understödjas. — Den 26 juni—3 juli hölls en *koralvecka i Båstad*. Här var det framför allt den gregorianska koralsången som övades, men också den lutherska. De två arterna av koralsång äro beroende av varandra, den ena har växt fram ur den andra, och för att förstå den lutherska koralen, måste man känna till den gregorianska. — I samband med *Härnösands Kyrkosångsförbunds* årshögtid i Östersund den 8—10 juni hölls en psalmafton i Frösö kyrka, vilket visar att koralsången omhuldas och övas av detta Förbund. — Ungefär samtidigt hölls en *kyrkomusikalisk kurs i Laholm*. Även på Väst-kusten har intresset vaknat för kyrkosången. — Den 15—21 juli hölls en *Sångvecka i Ljusdal*, varöver Kyrkosångsförbundet giver en livlig skildring. — *Lunds stifts K. S. V.* har under det gångna året anordnat kyrkomusikaliska sammankomster i Lund, varvid föredrag hållits i Mikaelssalen och musikstunder i domkyrkan. Den första hölls den 28 febr. med före-

drag av biskop Aulén om det kyrkomusikaliska läget, varvid även koralfrågan behandlades. Under hösten ha hållits flera föredrag om den lutherska koralen, dess historia, dess melodiform och harmonisering, dess liturgiska uppgift och om vägar till församlingssångens förnyelse. — En *körledarkurs* har hållits i *Uppsala*, och i september hade *Luleå stifts södra kyrkosångsförbund* en kyrkosångshögtid i *Nordmaling*. Båda dessa hade i viss mån koralsången på sitt program. — Den 5—10 aug. hölls i *Ljungskile en dirigentkurs*, anordnad av Västergötlands Körförbund. Även om mesta tiden ägnades åt körsången och orgelmusiken, så övades dock liturgisk sång, hölls föredrag och diskussion om koralsången och om medel för dess höjande. — Under året ha hållits kyrkosångshögtider på olika ställen av vårt land, men de ha i allmänhet odlat körsången och ha därför icke direkt haft med koralsången att göra.

Om vi se på de uppsatser rörande kyrkosång och koralsång, som införts i Tidskrift för kyrkomusik och Kyrkosångsförbundet, så är det särskilt en skrivelse som uppmärksammas, nämligen till Musikaliska Akademien, med begäran om revision av kyrkans liturgiska musik, omfattande såväl musiken till Svenska Mässan som Vespere och Psalterium. Detta rör ju icke direkt den lutherska koralen, men nämnes därför att den säkerligen behöves i lika hög grad som revisionen av koralboken och särskilt som kyrkans handbok även är under omarbetning. I detta samband bör nämnas de olika delar av Evang. Tidegård som under flera år utgivits av Adell och Peters och som under detta år utökats med ett par häften.

Vid Centralrådets möte i Stockholm den 8 jan. 1935 höll kyrkoherde Hel-lerström vid en församlingsafton ett

föredrag om »vad man bör begära av en ny psalmbok», intaget i Tidskriften, häfte 5. De synpunkter, som där läggas på den blivande nya psalmboken, tycks mig vara de rätta. Det vore

kanhända klokt om K. S. V. toge fasta på vad som där säges och gjorde dessa principer till sina.

Erik H. Cederbom.

Kyrklig konslitteratur 1935.

Ett värdefullt bidrag till frågan om de omdiskuterade Sigtunakyrkornas ålder och ursprung utgöra tvenne uppsatser av Erik Floderus och Erik Lundberg, nämligen »Nya bidrag till kännedomen om Sigtunakyrkorna» av den förre och »Sigtunakyrkorna och Norge» av den senare i Fornvännen. Axel Romdahls uppsats »Kyrkobyggnadsskicket i äldre västgötalagen» (i studier rörande Västergötlands kulturhistoria tillägn. Sanfrid Welin, Lidköping 1935) är en intressant framställning berörande det äldsta kyrkobyggnadsskicket i Skara stift. Ragnar Blomqvist skildrar (i Albo hembygdsförenings årsbok 1934) Moheda kyrka, J. Ericsson Skörstorps 1100-talskyrka (i Julhälsningar från präster i Skara stift), och i C. M. Schmidts uppsats »Eskils borganlæg paa Solborg» (i Aarbøger for nord. oldkynd. og hist. 1934) finnas nya synpunkter för studiet av våra svenska rundkyrkor. Ikonografiska bidrag av stort intresse är Sten Anjous lilla uppsats »Uppsalatemplets gudabeläten avbildade på bonaden från Skog» (i Fornvännen), C. R. af Ugglas »Pater peccavi» (i Fornvännen, om altarkorset från Sigtuna), samt Mats Amarks »Sankta Kakwylla, spår av ett hemlighetsfullt helgon från vår medeltids ärkestift» (likaledes i Fornvännen).

Den yngre medeltidens kyrkliga konst har fått ämnen till flera avhandlingar och uppsatser. Främst må nämnas Boëthius - Romdahls

stora monografi över Upsala Domkyrka, som recenserats i denna tidskrifts förra årgång h. 12, samt fil. dr. Gunnar Bromans »Våra domkyrkor», som anmäls i h. 1 denna årgång. Smärre kyrkoskildringar äro: F. Lüscher, Svenneby ödekyrka (i Vikarvet), Torsten Allgulin, »Långaryds kyrka» (Äppelviken 1935), Eskil Hanning, »Toftedals kyrka» (i Färgelanda, tidskrift för Dalslands folkhögskoleförening 1934), B. Berthelsons båda uppsatser »Kyrkoruinen i Ytterby» (i Vikarvet 1934), och »Vibygerå ödekyrka iståndsatt» (i Fornvännen 1935), Karl Bäckgren, »Skaga offerkyrka i Tiveden» (i Kyrkohistorisk årsskrift 1933), Gustav Nilsson, Äminneskogs kyrka (i Hembygden 1935 utg. av Dalslands Fornminnes- och Hembygdsförbund), S. A. Vessman, Västerfärnebo kyrka (i Julbok för Västerås stift), »Bolstads kyrka» och »Hammarö kyrka» (i Karlstads stifts julkbok), G. Paban, »Mörkö kyrka» (i En julhälsning till förs. i Strängnäs stift), Rob. Murray, Vänge kyrka, M. Amark, Ärentuna kyrkas 500-årsminne, Harriet Bohman, Min barndomskyrka (Danderyd), Anita Berglund, Vår kyrka (Frestad; de fyra nämnda i Julhälsn. till förs. i ärkestiftet), samt E. Bager, »Tiggarmunkarnas kloster i Malmö» (i Malmö Fornminnesförenings årsskrift 1934) och Karl Bäckgren, »S:t Antonii kloster vid Ramundeboda» (i En julhälsn. till förs. i Strängnäs stift). Andra bidrag äro: Bengt Sö-

derbergs, »Kräklingbo kyrkas korstolar» (i Gottländskt arkiv 1934), K. Hemmelin, »Ett stycke gotländsk kyrkohistoria (i Julhälsn. till förs. i Visby stift), Marita Lindgren, »Relikgömmen i Västerås domkyrka» (i Julbok för Västerås stift), B. M. Wifot, »Det medeltida Lybeckerkappellet i Simrishamn» (i Skånes hembygdsförbunds årsbok 1934), Monica Rydbeck, »Kell Nöbelövs kyrkas byggnadshistoria» (i K. Humanistiska Vetenskapssamf. i Lund Årsberättelse 1933—34) och Bengt Söderberg, »Fide kyrka och striderna 1361» (i Fornvännen). Medeltida inventarier äro behandlade i Anne Marie Mehnert, »Mittelalterliche Taufsteine in Vorpommern» där det visas, att ett 50-tal äro gotländska, och F. B. Martin, »De egyptiska och islamiska motiven på två dopfuntar i Statens hist. mus.» (näml. Appuna och Barseryd, i Fornvännen), C. R. af Ugglas, »Den svenska riksklämman av år 1436 och dess mästare» (i Numismatiska meddelanden XXVIII, 1935, vari svensk senmedeltida kyrkoskulptur av bl. a. Jac. Hoppner och »Rigamästaren» behandlas), V. O. Habicht i Der Norden h. 11 om tre änglar i Vadstena klosterkyrka (utförda av U. Stenrath i Lybeck 1460—70), Johnny Roosval, »Retable d'origine nederlandaise dans les pays nos digne» (i Revue Belge d'Archeologie et d'histoire de l'art, III:2, Brüssel 1933). Medeltida kyrksilver är behandlat av C. R. af Ugglas i »Prolegomena till ett studium av det Kyrkliga guld- och silversmidet i Sverige» 1—2 (i Konsthistorisk tidskrift) samt Olle Källström, »Gustav Vasas silverreduktion från Medelpads och Ångermanlands kyrkor» (i Årsbok för Västerorrlands läns hembygdsförbund 1934) samt samme författares »Gustav Va-

sas silverreduktion», som anmälts i denna tidskrifts förra årgång. Smärre ikonografiska bidrag äro Carl Dymling, »S. Annabågen i Bromma kyrka» med bilder av Alb. Pictor (i Bromma hembygdsförenings årsskrift 1934) och Ivar Schnell »En anakronistisk detalj i den medeltida ikonografien» (Fornvännen 1934). Om medeltida gravstenar skriva Sölve Gardell i »Epigrafiska bidrag till Västergötlands medeltida sepulkralitteratur» (i ovannämnda festskrift) samt »Sigge Guttormsson till Ljuna och hans gravsten i Alvastra» (i Fornvännen), H. Widén, »Gravläggningar i Skara domkyrkas högkor» (i nyssnämnda festskrift) samt Ch. Bengtsson, »Helge mästare Peder (Petrus Olai), kring ett gravstenfragment i Vadstena klosterkyrka» (Vadstena 1934, förf.).

För den nyare tidens kyrkokonst är litteraturen mindre omfattande. Skildringar av vissa kyrkor återfinnas i K. K:son Leijonhufvuds, »Kring Kumla pastorats kyrkor under 1600- och 1700-talen» (i Från Bergslag och bondebygd, Föreningen Örebro läns museum och Örebro läns hembygdsförbunds årsbok 1935). Erik Festin, »Ovikens gamla Kyrka», (Upsala 1935) och skildringen av återinvigningen i sistnämnda tidskrift, samt »Håsjö gamla kyrkas återinvigning», (samma tidskrift), C. G. Ericson, »Vid kyrkoruinen i Sunne» (samma tidskrift), Sunne kyrka, K. Ostwald, »Bjurtjärn» och Fr. Holmgren, Sunnemo (alla tre i Karlstads stifts jultbok), T. Löf, Mulseryd (»En kyrkoförsamling i Mo härad», i Julhälsn. från präster i Skara stift), Karl Bäckgren, Ramundeboda (i En Julhälsn. till förs. i Strängnäs stift), Djurö (i Julhälsn. till förs. i ärkestiftet), Stora Malms kyrka (i Beskrifning öfver St. Malms för-

samling av C. H:son Ugglå; Sörm-ländska handl. 2, Nyköping 1935), P. N:son Tanner och N. Nordien, »Fädernas kyrka, några minnesanteckningar till Lockne kyrkas återinvigning», Östersund 1935; G. Hellström, »Skeppslagets kyrkor för hundra år sedan» (i Värmdö skeppslags fornminnesförenings årsskrift 1930), Gustav Park, Stensele kyrkas historia 1824—1934 (Stensele, förf. 1934), J. Söderberg, Hamrånge (i Julhälsn. till förs. i ärkestiftet), J. Runnstedt, »Ett kyrkobygge för hundra år sedan» (Bredared; i Julhälsning från präster i Skara stift), W. Kihlgren, Östmark och E. Thegelström, N. Finnskoga (i Karlstads stifts julbok), J. E. Franzén, Husby (i Julbok för Västerås stift), Bettna kyrka (i Peter Ävalls 1700-tals beskrivning i Sörm-ländska handl. 3, Nyköping 1935). Smärre undersökningar äro: K. K:son Leijonhuvuds, »Ur Strängnäs domkyrkas inventarieförteckning» (i Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria XXVIII 1935), densammes »Strängnäs domkapitels, stads och skolors sigiller» (i samma tidskrift 1934), G. Kihlstedt, Tornbyggarna i Kila (i Kilabygden 1934), Hanna Frieberg, »Ett 22-årigt arbetskontrakt och en kyrkomålare från 1700-talet» (beh. Månstorp, i Tabergs bergslag II 1934), C. R. af Ugglas, »Altaret i Piteå landsförsamlings kyrka, ett verk av Caspar Schröder» (i Norrbotten 1935), M. Åmark, »Kakaltaret i Överselö kyrka» (i Bidrag till Södermanlands äldre kultur-

historia XXVIII) och Erik Tors-sander, »Lars Kaggs gravkor i Floda kyrka» (i samma tidskrift), H. H. von Schwerin, »Fredrik II:s glasfönster från Skarhults kyrka (Kulturen 1935, Lund), W. Karlson »Mats Stenberg, en skånsk 1700-tals skulptör» (i samma tidskrift), En skildring av målaren Gotthard Werner, delvis ur synpunkter av hans katolskt färgade andaktsbilder har utgivits av Adalbert Fredericks-son, (Tryckt som manuskript, Stockholm 1935).

Om Sörensens altartavla i Linköpings domkyrka skriver Per Lagerqvist i Konstrevy 1935, Axel Romdahl i Ord och bild, Harry Fett i Kunst och kultur (Oslo (Oslo 1935) samt Fr. Buchholtz i Monatschrift für Gottesdienst und christliche Kunst.

Nya kyrkor och kyrkoprydnader ha skildrats bla a. i följande uppsatser: Alby Kyrka (i Härnösands stifts julbok), Helge Arvedson, Nora kyrka (med nya glas- och muralmålningar, i Julbok för Västerås stift), E. Nyberg, Vansbro kapell (i samma Julbok), K. Larsson, Forsvika kyrka och J. S. Fridberg, Malma kapell (i Julhälsning från präster i Skara stift) samt A. d. Carlsson, »Hur St: Olofs kapell (i Trekanten) kom till» (i Växjö stifts Julbok).

Av serieverket Sveriges kyrkor ha utkommit: Vreta kloster av Sigurd Curman och Erik Lundberg samt Gottland band II omfattande Rune sätting av flera författare under redaktion av J. Roosval.

Bengt Cnattingius.

Stiftskretsarnas årsredogörelser.

Kyrkosångens Vänner i Ärkestiftet. Ett återupplivande av sällskapet verksamhet har under det gångna året kommit till stånd. Ett 40-tal präster

och organister äro sål. anslutna till sällskapet med en fördelning av ungefär hälften från vardera hållet.

Det första mötet ägde rum den 12

juni 1935. Därvid tillsattes en interimstyrelse med följ. sammansättning: Domprosten G. Lizell, ordf., Kyrkoherde A. O. T. Hellerström, Danderyd, v. ordf., Domkyrkoorganist H. Weman, sekr., Kantor P. Persson, Vendel, kassör, övriga ledamöter Kyrkoherde J. Söderberg, Bergby, Kyrkoadjunkt L. Lindhagen, Ljusdal, Kantor H. Broman, Lingbo.

De därpå följ. föredragen samlade sig omkring det nuvarande kyrkomusikaliska läget. Biskop Aulén höll ett uppmärksammat föredrag om de aktuella frågorna rörande församlings-sången, den liturgiska musiken och körsången samt drog upp riktlinjer för ett kommande arbete på dessa olika områden. Det nuvarande läget inom orgelbyggeriets område skildrades i ett anförande av domkyrkoorganist Weman. Slutligen talade kyrkoherde Hellerström om den liturgiska sångens historia i vårt land. Ett stort intresse knöt sig till detta föredrag, då talaren framlade sina synpunkter på en ifrågasatt revidering av vår mässmusik.

Till de första dagarna i januari inbjöds för kyrkomusik och liturgiska spörsmål intresserade präster, lärare och kyrkomusiker till två koraldagar i Upsala. Koraldagarna (8—9 jan.) hade samlat ett 40-tal deltagare från stiftet. Därjämte deltog från andra stift ett 10-tal, bland vilka märktes flera medl. i K. S. V:s Centralråd samt en utlänning, organisten vid Olaus Petri kyrka i Hälsingfors, Ilmari Nyman.

Under de båda dagarna höllos fem tidegudstjänster i anslutning till de av Adell-Peters utgivna förslagen. Det största intresset ur kyrkomusikalisk synpunkt knöt sig emellertid till högmässan, som även blev den i gudstjänstligt avseende samlande höjdpunkten. Högmässan var förbunden med

nattvardsfirning, och skrifttalet, som förlagts till morgonens matutin, hölls av Ärkebiskop Eidem. Predikant vid högmässan var Docent F. Dahlbom. Mässmusiken var hämtad från Hög-Bjuråker och utfördes av deltagarna jämte Introitus och Laudamus utan orgelledsagning. (Denna mässmusik har förut varit införd i tidskriften).

I ett kort anförande gav domkyrkoorganist Weman en sammanfattning av läget på koralforskningens område och framvisade hur man i Tyskland med gott resultat gått in för en livfullare rytmisk utformning av våra koralmelodier.

En orgelstund var anordnad i domkyrkan, varvid domkyrkoorganist Weman spelade ett orgelprogram upp-tagande gamla mästare från 15- och 1600-talen. I samband med gudstjänsterna i Trefaldighetskyrkan utförde kantor Joelson en del orgelkoraler och orgelmusik på det lilla intressanta och välklingande gamla positivet. En utflykt anordnades till Danmarks kyrka, där den senaste orgelrestaureringen demonstrerades.

En utomordentlig avslutning på koraldagarna utgjorde det fängslande föredrag som hölls av domkyrkovicepastor Adell. Det var en meditation över ämnet »att öva tidebön».

H. W.

Kyrkosångens Vänner i Linköpings stift.

Den 20 januari hade kretsen en kyrkosångsaffton i Östra Husby församling, varvid utfördes körsånger av Franck, Palestrina, Palmer, Weber m. fl. Predikan hölls av kh. Allard och som liturg vid compl. tjänstgjorde domkyrkokomm. T. Borggård.

På inbjudan av kh. Glimborg i Norrköpping höll kören den 21 jan. en koralafton i S:t Olai kyrka under medverkan av Biskopen Erik Aurelius, musikdirektör Cedervall och S:t Olai

kyrkokör. Ett orienterande föredrag om de alternativa koralerna hölls av kh. Fridén. Efter föredraget demonstrerades ad aures några utvalda koraler av de båda körerna och snart nog var också församlingen riktigt bra med på noterna. Som avslutning utfördes »Completorium på lördagen» med körens ledare som liturg.

En sångarresa företog kören den 17 mars till Klockrike och Kristberg och den 7 april till Vårdnäs församling med i huvudsak samma program som i Östra Husby.

I samband med stiftssynoden i Linköping anordnade kören den 22 oktober en sångstund med liturgisk aftonbön i domkyrkan. Följande sånger sjöngos: Helig av Weber, Lovsång av Rinck, Veni, Sancte Spiritus av Morén, Saliga av Stein-Hellwig och Så går en dag av Krieger med brummkör i sista versen. Solot sjöngs av överlärare Albin Andersson, Norrköping. Liturg vid aftonbönen var komm. Karl Gustafsson.

Vid kretsens årsmöte den 22 oktober beslöts att ordförandeposten t. v. skulle vara vakant. I övrigt fick styrelsen följande sammansättning: v. ordf. kyrkoherden F. M. Allard, Örtomta, sekr. och kassaförvaltare kontraktsprosten Arv. Nordin, Asbo, sånganförare kyrkoherden L. Fridén, V. Ny, resemarškalk komministern Karl Gustafsson, Motala samt kyrkoherdarna D. Glimborg, Norrköping och T. Dittmer, Vikingstad.

Asbo den 17 februari 1936.

Arvid Nordin.

Kyrkosångens Vänner i Skara stift. Skara stiftskrets har med anledning av 250-årsminnet av J. S. Bachs födelse anordnat två konserter med utslutande Bach-musik, i Vara kyrka den 22 mars och i Skövde kyrka den

25 nov. samt medverkat vid en Bach-konsert i Lidköpings kyrka den 28 april. Programmet i Skövde var följande:

1. Trippelfuga i Ess-dur.
2. a) Helig. b) Kör ur Kantat 28, Dig skall ditt Sion sjunga. c) Jesu nådens källa.
3. Koralförspel: a) Von Gott will ich nicht lassen. b) Vater unser. c) Vor deinen Thron tret ich hiemit.
4. a) Min Frälsare vad själave b) Kom stilla död. c) Aftonpsalm.
5. a) Församlingssång: sv. ps. 596: 1, 7, 8. b) Altartjänst med frygiska litanian. c) Församlingssång: sv. ps. 487: 6, 7.

Dirigenter: komminister E. H. Cederbom och kyrkoherde Nils Rosander.

Vid orgeln: kantor K. G. Gustafsson.

Tillsammans med Västergötlands Körförbund och Organistföreningen har K. S. V. anordnat två kyrkosångsdagar, i Grästorp den 20 maj och i Lidköping den 30 sept. Vid den förra höll kyrkoh. Peters föredrag om Högmässan från musikalisk synpunkt. Undertecknad ledde övning i liturgisk sång och kantor H. Ahrén i koralsång. Kyrkosångsdagen avslöts med en koralstund i Grästorps kyrka, varvid kantor K. G. Gustafsson utförde Bachs Trippelfuga i Ess-dur och tre koralförspel, samt kyrkoherde G. Sandzén hade koralövning med församlingen. Sist sjöngs aftonbön enl. Skolandakt. — Kyrkosångsdagen i Lidköping inleddes med högmässa, då Biskop Ljunggren predikade över ämnet Bönen. Kantor A. Rumbäck, Båstad, höll efter gudstjänstens slut föredrag om »nyare strävanden inom orgelbyggnadskonsten». Han utdömde fullständigt orgelns orkesterimiterande och profana stämmor och framhöll i motsats till orkesterorgeln den nya kyrkoorgelns värde. Föredrag hölls om högmässans musikaliska gestalt-

ning och om anordnandet av koralaftnar, varvid givande diskussion följde. På aftonen hade musikdir. Scherstén en Bachstund i kyrkan. Följande saker utfördes: a) Preludium och Fuga, C-dur, b) O Mensch, bewein' dein Sünde gross, c) Vater unser im Himmelreich, d) Heut' triumphiret Gottes Sohn, e) Preludium och fuga, F-dur, f) XI Variationer över: »Sei gegrüsset, Jesu gütig», g) Vor deinem Thron tret ich hiemit. — Till sist utfördes den frygiska litanian.

K. S. V. medverkade vid den Medborgarfest, som hölls i Skara den den 26 juni till minne av träldomens avskaffande år 1335. Förutom sång vid själva minnesfesten sjöng kören tillsammans med några körer ur Västergötlands Körförbund tvenne hymner vid den andaktsstund, som sedan hölls i domkyrkan, varvid Biskop Ljunggren predikade. — Senare på aftonen uppvaktade kören förre Biskopen Hj. Danell med sång ute på det vackra Højentorp.

Under året har K. S. V. kretsvis hållit flera koralaftnar på olika ställen i stiftet, sist i Kungslena vackra och minnesrika kyrka. Den inleddes med ett orgelsolo: Fantasi över koralen *Wie schön leuchtet der Morgenstern* av Buxtehude, spelad av kantor K. G. Gustafsson. Därpå sjöng kören två hymner: *Hosianna* av Vogler och *In dulci júbilo* av Widéen. Komminister G. Nordqvist höll föredrag om *Våra julpsalmer*, varefter hölls övning med församlingen på koralerna 58, 60, 61, 62. Sist följde aftonbön enl. Evangelisk tidegård. — Koralaftnarna ha varit talrikt besökta och ha på flera ställen givet präster och organister impuls till anordnande av egna koralaftnar.

Styrelsen har bestått av följande personer: Ordf. kyrkoh. G. Sandzén, v. ordf. kyrkoh. Sam. Melin, 1. sång-

anförare och sekr. komm. E. H. Cederbom, 2. sånganf. och kassör kyrkoh. N. Rosander samt fröken Greta Haglund.

Torbjörntorp den 27 dec. 1935.

Erik H. Cederbom.

Strängnäs stifts kyrkosångsförbund K. S. V. firade den 7—9 december 1934 sitt tioårsjubileum med en tredagarshögtid i Örebro. Sångarmötet ägde rum under livligt intresse och deltagande från menighetens sida och tioårsminnet begicks under enkla men förbundet värdiga former och gavs en särskilt högtidlig prägel genom närvaron av kretsens ordförande, biskop Gustaf Aulén, vilken under inledningshögtiden i Olaus Petrikyrkan talade om kyrkomusikens renässans.

Inledningshögtidligheten omfattade i övrigt en kantatavdelning (*Moréns Den signade dag, Buxtehudes In dulci júbilo* och *Karg-Elerts Av himlens höjd*) av stiftskören under dir. Adolf Andréns ledning samt — såsom avslutning — vesper enl. tidegården under medverkan av kyrkoadjunkt Sigurd Håkansson och Bettna barnkör. Andra dagen inleddes med morgonbön (*tidegård*) i samma kyrka med kyrkoh. J. Syrén, Mosjö, musikdir. G. Westblad, Botkyrka, och nyssnämnda barnkör som medverkande. På aftonen samma dag hölls den första egentliga konserten med bl. a. Buxtehudes *Magnificat* för kör och orkester samt *Moréns Tre latinska hymner* på programmet. Som avslutning sjöngs *E. Bossis Cantate Domino* med dir. Westblad vid orgeln. Vid detta tillfälle överlämnades genom landshövding Hasselroth en subskriberad minnesgåva från förbundets körer till — som den gåvan åsatta inskriptionen lydde — »Kyrkosångens mästare — Adolf Andréns».

Vid söndagens högmässa medverkade i Nikolaikyrkan kyrkans egen kör, i Olaus Petrikyrkan Bettna kyrkokör och i Almby kyrka Eskilstuna Klosters kyrkokör. På eftermiddagen hölls den avslutande oratoriekonserter, varvid framfördes Halléns Juloratorium med soli och orkester.

Om man någonsin med rätta kan säga, att ett förbunds historia är dess ledares, så måste detta i varje fall gälla Strängnäsförbundet. Den roll dir. André'n här spelat kan omöjligt överskattas. Hängivenhet och tacksamhet mötte honom. Vi tänka med glädje och stolthet på den plats, som skall tillkomma honom, när den svenska kyrkosångsrörelsens historia en gång skall skrivas. — En vördnadens och tacksamhetens tanke ägnas också den grånade man, som jämte dir. André'n lagerkransades vid lördagens samkväm, prostén P. H. Ydström, som dels jämte komministrarna Grefberg och Svenfors och framlidne prostén Heimdahl stiftat förbundet och dels under större delen av den gångna 10-årsperioden varit dess v. ordförande. En sann kyrkosångens kämpe.

— Under det nyss förflutna året har ingen sänghögtid hållits. De olika körerna förbereda nu deltagandet i Västerås-högtiden i höst. Till slut kan nämnas dels att församlingssången alltmer uppmärksamats i det s. k. koralaftnar blivit allt vanligare, dels att verksamheten med barnkörer synes bli livligare.

Kumla i mars 1936.

Rolf Forssman.

Kyrkosångens Vänner i Växjö stift. På anmodan av stiftets biskop har K. S. V:s manskör medverkat dels vid stiftsmötet i Jönköping 17—19 juni, dels vid A. S. P:s möte i Kalmar i september. Kören har därvid vid olika

gudstjänster och förhandlingar sjungit ett 10-tal hymner ur Kyrklig Manskör.

Under året har den beslutade blandade kören trätt i verksamhet. Kören, som hade provsjungning och första övning i Växjö den 24 aug., består av 7 sopraner, 5 altar, 5 tenorer och 7 basar och har till ledare domkyrkokantor S. Lundin, Växjö. Dess första framträdande ägde rum vid kyrkosångsdagar i Nybro—Madesjö—Emmaboda. Ordningen för dessa dagar, vid vilka även manskören medverkade, upptog: 1:sta dagen lit. aftonbön i Nybro kyrka; 2:dra dagen: matutin i Nybro kyrka, på eftermiddagen föredrag av komminister J. Rheadin, Ljungby, över ämnet: Den gregorianska sången; på kvällen vesper i Madesjö kyrka; 3:dje dagen: sänggudstjänst i Emmaboda församlingshus.

Den blandade kören utförde: Lär mig din rena lära, tonsats av J. S. Bach; Frukta dig icke av J. Morén; Hur ljuvliga de budskap av F. Mendelssohn-Bartholdy; Lid och umgäll av C. Lundell samt Jag lyfter mina ögon av Otto Olsson.

I samband med kyrkosångsdagarna hölls årsmöte, varvid till styrelse omvaldes: kyrkoh. A. V. Thornell, Söderåkra, ordf., kantor E. Andersson, Söderåkra, vice ordf., kyrkoh. K. Holm, Vislanda, kassör, kantor A. Svensson, Alvesta, anförare för manskören och domkyrkokantor S. Lundin, Växjö, anförare för den blandade kören.

A. V. Thornell.

Kyrkosångens Vänner i Lunds stift. »Kyrkosångens Vänner» inom Lunds stift har även under det gångna året anordnat en koralvecka, förlagd till Båstad under tiden 26/6—3/7. Där samlades c:a 50 aktiva deltagare, till

största delen präster och kantorer. Den centrala tanke, kring vilken vicekans föredrag, övningar och gudstjänstliv koncentrerade sig, var församlingsgemenskapen. Över ämnet: »Den levande församlingen» hölls tre föredrag. Det första, av domkyrkovicepastor A. Adell, ledde tankarna fram till »Kristus, församlingens huvud». Det andra, av komminister K. A. Gustafsson, Motala, skildrade »Lemmarna i den levande församlingen», och det tredje, av kyrko- de, teol. d:r Hj. Evander, Ystad, »Livet i Kristi församling».

I den levande församlingen tar sig livet uttryck i nådemedlens flitiga bruk, i bön och sång, i kärlekens gärningar. Korallecken blev en god påminnelse härom. Med flit övades tideböner och luthersk koralsång. På kvällarna, när klockorna ringde till Completorium, fylldes kyrkan av en andäktigt menighet, och vid de två tillfällen då H. H. nattvard firades i samband med högmässa, samlades koralleckans deltagare sida vid sida med församlingens medlemmar kring Herrens bord.

Koralövningarna leddes av pastor A. Adell och övningarna i gregoriansk sång av musikediktör R. Blennow. Båstadskyrkans kantor, A. Runbäck, gav två orgelkonserter.

Föreningen har under året beslutat att ytterligare utöka sin verksamhet med en musikhistorisk gren. Avsikten härmed är dels att ventenskapligt studera liturgiska och kyrkomusikaliska frågor, dels att bereda möjlighet för föreningens medlemmar att praktiskt komma i kontakt med aktuella problem inom kyrkomusik och modern orgelrörelse. Det första sammanträde av detta slag hölls i samband med föreningens årsmöte den 28/2 1935. Biskop G. Aulén höll därvid ett uppmärksammat föredrag om

det kyrkomusikaliska läget i landet just nu samt föreslog inrättandet av ett särskilt kyrkomusikaliskt institut. Vid samma tillfälle höll organist C. Rosenquist föredrag om nutida orgelmusik och orgelbyggeri. Sammankomsten avslöts med en orgelstund i S:t Peters klostrets kyrka, varvid kantor Rosenquist spelade en del nya orgelkompositioner av svenska tonsättare. Den 28/3 1936 hölls nästa sammanträde, varvid fil. lic. Sten Broman kåserade över Bach-minnet och domkyrkokapellmästare J. Hedar gav en analys av J. S. Bachs kantater nr. 4 och nr. 106. Dessa kantater utfördes sedan vid en offentlig kantatafton i Domkyrkan samma dag.

Nästa sammanträde hölls den 23/9 1936. Fröken Inga Jonsson, Limhamn, höll därvid ett föredrag över ps. 124 i sv. psalmboken. Kantor A. Runbäck, Båstad, talade om »Koralmelodiens avfattning».

Slutligen hölls den 11/11 terminens sista sammankomst med föredrag av kyrkoherde K. Peters över »Den lutherska psalmens liturgiska funktion» samt av musikediktör R. Blennow över: »Praktiska vägar till församlingssångens förnyelse».

Styrelsen har under året bestått av prof. A. Nygren ordf., kyrkoh. J. Hartler, v. ordf. och kassaförvalt., domkyrkovicepastor A. Adell, Lund, komminister B. Åstrand, Trälleborg. Suppleanter: kyrkoherde A. Melin, Kävlunge, musikediktör T. Wählin, Lund, kyrkoadj. E. Wickström, Malmo, sekreterare.

Kyrkosångens Vänner i Göteborgs stift. Göteborgs stiftskrets av K. S. V. deltog jämte Hallands kyrkosångsförbund och Hallands organistförening som inbjudare till ett möte mellan stiftets präster och organister i Laholm den 3—4 juli 1935.

Stiftskretsens kör medverkade vid avtäckandet av förre ordf. prostens d:r Ivar Wallerius' gravvård den 21 maj och utförde därvid Josephsons »Requiem» och »Jag är en pilgrim» av Lewenhaupt.

Fredagen den 13 dec. var en högtidlig adventsvesper anordnad i Göteborgs Domkyrka med kyrkoherde Ernst Sjöblom, Varberg, som predikant samt komminister K. Holmlin och kyrkoadj. T. Hulthén som liturger. Kören utförde förutom antifonierna tre hymner: »Hosianna» av Vogler, »Helig», en hymn från 1500-talet, och »Bereden väg» av E. Sjögren.

Stiftskretsen beslöt vidare att under vårterminen 1936 i Göteborg anordna undervisning i talteknik och tonbildning för präster och teol. studerande, och lyckades sällskapet till ledare av undervisningen förvärva sångpedagogen och röstfysiologen Knut Nilsson, Lund.

Göteborg den 10 febr. 1936.

Tore Hulthén.
sekr.

Kyrkosångens Vänner (Kyrkosångsförbundet K. S. V.) i Härnösands stift. Kyrkosångsförbundet K. S. V. i Härnösands stift höll sin årshögtid i Sundsvall den 2—3 november 1935. Programmet för denna kyrkosångshögtid upptog för lördagen den 2 nov. utom årsmötesförhandlingar en orgelkonsert i Sundsvalls kyrka under medverkan av domkyrkoorganisten H. Weman och operasångerskan Naima Lindgren-Ervald. På söndagen, Alla helgons dag, förekom matutin med predikan av prost O. Rydholm, högmässa med predikan av biskop T. Bohlin samt högtidskonsert. Kyrkosångshögtiden var helt ägnad åt Johann Sebastian Bachs minne.

Av årsberättelsen framgick, att för-

bundet vid årshögtiden omfattade 32 körer med tillsammans 718 medlemmar och dessutom 62 enskilt anslutna, summa 780 medlemmar.

Årsmötet valde till ordförande biskop T. Bohlin, till v. ordf. kontraktsprost O. Rydholm, sekr. kyrkoherde J. Svedberg, kassaförvaltare kantor A. Karlsson, förbundsdirigenter musikdirektörerna K. Lidén och J. Hult samt övriga styrelseledamöter musikdirektörerna E. Anderberg och C. Håkansson, samt kantorerna E. G. Risberg, A. Herenth och K. Norell.

Nästa årsmöte skall hållas på våren 1937, och erhöill styrelsen i uppdrag att under år 1936 söka anordna en liturgisk-kyrkomusikalisk kurs samt mindre kyrkosångshögtider på skilda platser.

Årsmötet diskuterade även ett av förste förbundsdirigenten väckt förslag, att körerna aktivt borde medverka i församlingslivet icke blott med sång vid gudstjänster och andra högtider utan också genom direkt arbete för mission o. d. Förslagsställaren påpekade lämpligheten av att körerna genom sångaftnar o. d. samlade medel till den framstående kyrkomusikern d:r Albert Schweitzers mission i det inre av Afrika. Utom det att missionen därigenom skulle få ett extra bidrag, skulle ett sådant arbete verka gott för körerna själv. Årsmötet beslöt också anbefalla ett sådant arbete, där så finnes lämpligt och möjligt. Förslagsställaren och sekreteraren fingo i uppdrag att utsända ett cirkulär i ärendet till körerna.

John Svedberg
Sekr.

Kyrkosångens Vänner i Stockholm. Stockholmskretsen har under året hållit 2 allmänna sammanträden och 2 styrelsesammanträden. Årsmötet hölls den

18 febr. varvid föredrag ha hållits av domkyrkoorganist Weman och kantor Joelsson.

I likhet med föregående år har en ad tenebras gudstjänst firats. Adventsöndagen hölls i ett par kyrkor adventsvesper, anordnade av kretsen. Musikgudstjänster har dessutom firats i samband med de allmänna sammanträdena.

Tanken på anordnandet av instruktionsföredrag för konfirmander om kyrkans gudstjänstordning, på församlingsaftnar i liturgiska och kyrkomusikaliska frågor samt på koralaft-

nar har varit å bane men ännu ej kunnat förverkligas.

Genom kretsens försorg har på skilda håll församlingsaftnar hållits, hvarvid föredrag ha hållits öfver »Bach och Matteuspassionen» samt öfver »Vår högmässas innebörd». Härvid ha kretsens ordf., kyrkoherden Hellerström, och kantorn i Engelbrekt, David Ahlén, välvilligt ställt sig till förfogande.

S:t Jacobs, Oscars och Johannes kyrkokörer ha välvilligt ställt sig till förfogande vid av kretsen anordnade gudstjänster. *Gabriel Grefberg.*

Evangelisk Tidegård.

En ny upplaga av Tidegudstjänster för en söndag och dess helgsmål har på den korta tiden av två och ett halvt år blivit behöfelig. Detta måste väl visa att tidegården har börjat växa in i församlingen. I regeln är det nog kyrkokören, som har fått sina tidegårdsböcker. Men när kören sjunger tidegården så gör den detta såsom en menighet, som gemensamt nalkas Gud i bön. Tidegård förutsätter alltid en församling. Den är aldrig en prestation av solister. Versicularen är icke solist i vanlig mening, han tar endast initiativet för att sedan strax känna sig som en av de många, som bedja tillsammans.

Den nya upplagan av Evangelisk tidegård har berikats bl. a. därigenom att alla veckodagarna fått completorium. Därjämte har införts en serie melodier till Benedicamus vid tidebönen. Bokens omfång har ökat med väl en fjärdedel, men det är tacknämligt att anteckna, att priset är oförändrat.

Sådan Evangelisk tidegård nu föreligger, torde den böra anses vara till fyllest för vårt behov. Hänsyn för den gamla seden präglar arbetet, men efterföljelse har icke skett i allt eller utan åtskillnad. Friheten vid urvalet av det liturgiska materialet har brukats med den urskillning, som kännetecknar den kunskap, som behärskar sitt föremål. Att här ingå på en analys av urvalet skulle föra för långt, hur lockande det än vore. Man accepterar det gärna och är utgivarna tacksam.

Tidegudstjänster för en söndag och dess helgsmål jämte de övriga veckodagarnas completorier (Evangelisk Tidegård N:r 1) utgivna av Arthur Adell och Knut Peters. Andra utökade och omarbetade upplagan. C. W. K. Gleerups förlag. Pris hft 2: 50, klb. 3: 75.